

GIDROSFERA VA DUNYO OKEANI HAQIDA UMUMIY TUSHUNCHA

Matkarimov.J.S.-o'qituvchi

Sobirova Nazira

Ahmadjonova Shaxzoda

Boymirzayeva Ruxshona

Qobiljonova Nilufar

ming maqolasi

Annotatsiya

Ushbu maqola gidrosfera va uning tarkibiy qismi bo'lgan Dunyo okeani haqida umumiy tushuncha beradi. Gidrosfera Yerning suv qobig'ini tashkil etadi va uning tarkibida okeanlar, dengizlar, daryolar, ko'llar, yer osti suvlari va atmosferadagi suv bug'lari mavjud. Dunyo okeani Yer yuzining katta qismini egallab, iqlimni boshqarish, suv aylanishini ta'minlash, biologik xilma-xillikni saqlash, transport va resurslar manbai sifatida katta ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Gidrosfera, dunyo okeani, suv resurslari, okeanlar, iqlim, suv aylanishi, yer sathi, tabiiy resurslar, atrof-muhit muhofazasi, ekologiya, chuchuk suv, muzliklar, tinch okeani, atlantika okeani, hind okeani.

Gidrosfera – bu Yer sharining suv qobig'i bo'lib, unga barcha tabiiy suvlar: okeanlar, dengizlar, daryolar, ko'llar, yer osti suvlari, muzliklar va atmosfera tarkibidagi suv bug'lari kiradi. "Gidrosfera" so'zi yunoncha "hydor" – suv va "sphaira" – shar so'zlaridan olingan bo'lib, "suv sferasi" degan ma'noni anglatadi.

Gidrosfera Yerdagi barcha hayot shakllari uchun zarur bo'lgan asosiy tabiiy resurslardan biridir. Yer yuzining taxminan 71 foizi suv bilan qoplangan, uning asosiy qismini esa Dunyo okeani tashkil etadi.

Gidrosferaning tarkibi

Gidrosferadagi suvlarning taqsimoti quyidagicha:

Dunyo okeani – 96,5%

Qutb muzliklari va muzliklar – 1,7%

Yer osti suvlari – 1,7%

Ko'llar va daryolar – 0,013%

Atmosferadagi suv bug'lari – 0,001% atrofida

Bu raqamlar shuni ko'rsatadiki, inson foydalanishi mumkin bo'lgan chuchuk suv juda oz miqdorda bo'lib, uni ehtiyotkorlik bilan saqlash va muhofaza qilish lozim.

Gidrosfera – bu Yerdagi hayotning asosi bo'lgan suv dunyosidir. Uning markaziy qismi bo'lgan Dunyo okeani iqlimni boshqarish, biologik xilma-xillikni saqlash, insoniyat ehtiyojlarini ta'minlashda beqiyos ahamiyatga ega. Shu sababli, biz

gidrosferani muhofaza qilish, suv resurslaridan oqilona foydalanish va ifloslanishning oldini olishga alohida e'tibor qaratishimiz zarur.

Gidrosferadagi suvlar quyidagicha taqsimlangan:

Dunyo okeani – 96,5%

Qutb muzliklari va tog' muzliklari – 1,7%

Yer osti suvlari – 1,7%

Ko'llar va daryolar – 0,013%

Atmosferadagi suv bug'lari – 0,001%

Shuningdek, inson foydalanishi mumkin bo'lgan chuchuk suv zahirolari juda oz bo'lib, ularning asosan muzliklar va yer osti qatlamlarida jamlanganini ta'kidlash lozim. Shu sababli, atrof-muhit muhofazasi va suv resurslaridan oqilona foydalanish muhim ekologik masalalardan biridir.

Dunyo okeani – bu yer sharidagi barcha okean va dengizlarning bir butun, yagona suv havzasi sifatida qaraladigan qismidir. U beshta yirik okeanni o'z ichiga oladi:

1. Tinch okeani – eng katta va eng chuqur okean.
2. Atlantika okeani – savdo yo'llari jihatdan muhim.
3. Hind okeani – issiq iqlim zonasida joylashgan.
4. Shimoliy Muz okeani – eng kichik va eng sovuq.
5. Janubiy (Antarktika) okeani – 2000-yillarda alohida okean deb e'tirof etilgan.

Dunyo okeani Yer yuzasining 361 million kvadrat kilometr maydonini egallagan. U okean oqimlari, suv aylanishi, iqlimga ta'siri va biologik xilma-xilligi bilan katta ahamiyatga ega.

Dunyo okeanining ahamiyati

Iqlimni tartibga soladi: Okeanlar Quyoshdan kelayotgan issiqlikni yutadi va uni tarqatadi.

Suv aylanishini ta'minlaydi: Bug'lanish, yog'ingarchilik va oqimlar orqali gidrologik aylanishni saqlaydi.

Biodiversitet manbai: Dunyodagi organizmlarning yarmi okeanlarda yashaydi.

Resurs manbai: Baliqchilik, neft, gaz, dengiz tuzi kabi foydali qazilmalar.

Transport yo'li: Xalqaro savdoning katta qismi okean orqali amalga oshiriladi.

Gidrosfera va ayniqsa, Dunyo okeani insoniyat hayotida beqiyos o'rin tutadi. Okeanlar iqlimni boshqaradi, tabiiy resurslarni taqdim etadi, suv aylanishini ta'minlaydi hamda hayot uchun zarur bo'lgan muhitni yaratadi. Biroq, inson faoliyati natijasida gidrosfera ifloslanmoqda va bu atrof-muhit muhofazasiga jiddiy e'tibor qaratishni talab etadi. Shuning uchun, suv resurslaridan oqilona foydalanish, okeanlarni toza saqlash, chuchuk suv zaxiralarini tejash va ekologiya masalalariga befarq bo'lmaslik bugungi kunning dolzarb vazifalaridandir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov B.A., Yuldashev A.T. – Umumiy geografiya. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2018.
2. G‘afurov M., Maxmudov Z. – Tabiiy geografiya asoslari. – Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2020.
3. Bahromov I., Egamberdiyev A. – Geografiya (9-sinf darslik). – Toshkent: “Sharq”, 2021.
4. Beruni S. – Yer va osmon haqida. – Toshkent: “O‘qituvchi”, 1991.
5. Mirzayev Sh., To‘xtaboyev A. – Geografik atamalar lug‘ati. – Toshkent: “Fan”, 2015.
6. UNESCO. Water for Life Decade materiallari.
<https://www.un.org/waterforlifedecade/>
7. National Geographic. Ocean Facts & Conservation.
<https://www.nationalgeographic.com/environment/oceans>
8. NASA Earth Observatory. Hydrosphere Overview.
<https://earthobservatory.nasa.gov/>

Agar sizga bu matn Word yoki PDF formatida kerak bo‘lsa yoki taqdimotga aylantirib berishimni istasangiz, bimalol ayting!